**Антон Сошніков**
**(м. Чернівці)**

Науковий керівник – к.ф.н., асистент Лукащук М. В.

# ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

***Анотація.*** *У статті досліджується ефективність проєктної діяльності як засобу формування комунікативної компетентності учнів середньої школи. У роботі проаналізовано основні переваги впровадження методу проєктів, зокрема його здатність підвищувати мотивацію до вивчення англійської мови, сприяти розвитку критичного мислення, творчості та співпраці між учнями.*

***Ключові слова:*** *проєктна діяльність компетентність, комунікація, мотивація, навички.*

***Abstract.*** *This article is devoted to the study of the effectiveness of project-based learning as a means of developing communicative competence in secondary school students. This work defines the essence of the concept of "project-based learning," its role in the modern educational process, and its potential for developing students' language skills. The article analyses the impact of project activities on the development of students' communication skills and the main advantages of implementing the project method, in particular its ability to increase motivation to learn English, promote the development of critical thinking, creativity, and cooperation among students.*

*It also investigates practical aspects and nuances of implementing project-based tasks as to make lessons more engaging in terms of interactive technologies used to develop communicative competence skills. The study evaluates confidence, development of communicative skills and fluency outcomes when using these tasks to make process of studying engaging and collaborative. The expected outcome is to find out how systematic changes and modern approach can change students' vision in terms of social barriers and how they start to communicate and share their thoughts effectively while maintaining correct use of*

*communicative functions in addition to grammar aspects in different social scenarios.*

***Keywords:*** *project-based learning, competence, communication, motivation, skills.*

**Постановка проблеми.** Дослідження проєктної діяльності на уроках англійської мови в середній школі є сучасним підходом до вдосконалення освітнього процесу, оскільки воно зосереджене на практичній імплементації актуальних методів навчання з використанням елементів проєктної роботи. Проблема полягає в розробці системи проєктної діяльності, яка включає етапи планування, дослідження, презентації та рефлексії, покращує комунікативну компетентність учнів середньої школи а також застосуванні групових проєктів яке стимулює розвиток навичок співпраці учнів, формування критичного мислення.

**Огляд останніх досліджень і публікацій.** Т. Лазаренко зазначає, що «комунікативна компетентність охоплює не лише мовні та мовленнєві знання, а й професійні навички, здатність до соціальної взаємодії та адаптації у спілкуванні» [1, с. 2].

Враховуючи реалії сьогодення, важливо усвідомлювати, що саме розвиток комунікативних навичок є одним з найбільш значущих факторів запоруки якісного та актуального навчання, що зможе надати дітям не лише можливість засвоєння нового матеріалу у творчій проєктній формі, а й здатність застосовувати закріплене на практиці. Важливо зазначити, що це передбачає, звісно ж, певні складнощі у впровадженні на практиці, адже потрібно застосовувати комплексний підхід, що має бути персоналізованим для кожного учня, враховуючи різні потреби та вікові / персональні особливості, що може стати перепоною в намаганні соціалізуватися і виконувати завдання, що передбачають монологічне мовлення під час захисту проєктів. Таким чином можемо зробити висновок що комунікативна компетентність це складна комплексна структура що включає в себе низку аспектів, що потребують ретельного дослідження задля успішного подальшого впровадження, незалежно від основної тематики заняття, якою, в нашому випадку, є проєктна діяльність.

В. Кушнір вказує, що «комунікативна компетентність є

цілісним, інтегративним, багаторівневим утворенням і має складну структуру, що відображає особистісну складову, особливості діяльності (базові та професійні), рівень засвоєння (знання, уміння)» [2, с. 4]. Це доводить, що при впровадженні проєктної діяльності з акцентом на розвиток саме комунікативної компетентності надзвичайно важливим є детальний аналіз не лише учнівських потреб, але й можливостей кожного учня особисто, адже навіть в межах однієї групи рівень володіння мовою може суттєво різнитися, що, при неправильному (не орієнтованому на гнучку персоналізацію) підході може вплинути не лише на захист конкретної проєктної презентації і схожої діяльності, а й на подальше закріплення матеріалу учнем, що, в свою чергу, може поставити під загрозу комплексну структуру володіння комунікативними навичками індивідом. Це демонструє, що проблема є актуальною завжди, враховуючи постійну потребу в соціалізації, але зараз, враховуючи виклики нашого часу, важливо ще більше наголошувати на комплексному творчому підході саме до покращення комунікативної компетентності, але з поправками на актуалізації підходів і методик саме відносно нового сучасного покоління, адже проєктна діяльність при правильному підході може бути максимально гнучкою в контексті видозмінювання при персоналізації (йдеться не лише про потреби, вже присутні навички, рівень володіння мовою, а й тематику, що стане релевантною для кожного особисто, що легко досягається правильним вибором цікавої теми відносно захоплень, актуальних подій і не тільки).

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Згідно твердженням Г. Карпенко «сприяють ефективному формуванню комунікативної компетентності належні психологічні, дидактичні і організаційні умови:

1. Дитина повинна відчувати себе у безпеці, комфорті, не переживати через зовнішні чинники. Також слід враховувати рівень пізнавальних процесів дитини, емоційно-вольову сферу, мотивацію. Це і є психологічні умови.

2. Дидактичні умови – використання аудіовізуальних засобів, рольових і ділових ігор, проектної форми роботи, дискусій» [3, с. 4].

Важливою складовою є здатність мислити нестандартно, що, в свою чергу, базується не лише на логічній складовій, але й на

критичному мисленні, що звісно ж, є одним з головних аспектів, які важливо впроваджувати у власні методики, як складову, відповідно до викликів сьогодення.

І. Бойко наголошує, що «низка якостей комунікативної компетентності входить до наскрізних умінь (soft skills), які стосуються всіх ключових компетентностей: читати з розумінням; висловлювати власну думку в усній та письмовій формі, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії; критично і системно мислити; логічно обґрунтовувати позицію; співпрацювати з іншими тощо, а підхід до тлумачення сутності комунікативної компетентності ґрунтується на психологічній категорії «спілкування», акцентує саме комунікативний аспект, а також психологічні компоненти самосвідомості, самоконтролю, емпатії, важливе значення надається здатності усвідомлювати та визнавати власні почуття, а також почуття інших, здатності до самомотивації та керування власними емоціями, співвідношенню раціонального та емоціонального у спілкуванні» [4, с. 3].

Враховуючи наведені аргументи, можемо стверджувати, що проєктна діяльність у засвоєнні англійської мови відіграє значущу роль як інструмент для впровадження міжособистісної (в разі групової форми виконання проєктного завдання, та монологічної (в разі індивідуального виконання й захисту) комунікації, що є, беззаперечно, запорукою продуктивної праці, враховуючи любов дітей саме до творчих завдань, які ми можемо поєднати з засвоєнням ключової компетентності, що стане в нагоді не лише в учнівському просторі, а в майбутньому забезпечить становлення компетентних успішних спеціалістів, враховуючи важливість розмовної англійської мови як ключової міжнародної, а й допоможе в особистому соціальному контакті.

Компетентність, згідно Dell Hymes, є «узагальнюючим визначенням здатностей людини» [5, с. 1]. Це підкреслює релевантність розвитку цих навичок в учнів розглядаючи їх саме через призму компетентності (в нашому випадку – комунікативної).

Важливим є факт, що компетентність, з викликами сучасності, поступово відходить від примітивної передачі знань, так би мовити банальної ретрансляції «сухої» теорії до формування

в учнів здатності гнучко застосовувати засвоєний матеріал в практичних умовах, що, знову ж таки, продуктивно досягається саме шляхом презентації творчих проєктів на цікаві теми. Адже в реальному світі, комунікація англійською мовою неможлива шляхом банального вивчення матеріалу, як теорії, без практичного підґрунтя, закріпленої ще в межах школи. Важливим тут є саме фактор критичного мислення, що допоможе учням в подальшому адаптувати вивчене під контекст реальних умов комунікації в соціумі.

На жаль, в більшості випадків, в школах ще недостатньо трансформують уроки англійської під таку систему, що підкреслю важливість дослідження проблематики якісного впровадження проєктної діяльності саме з акцентом на покращенні комунікативної компетентності учнів середньої школи. Можемо описати комунікативну компетентність як цілісну готовність учнів до грамотної взаємодії з іншими, з чого також випливає граматичний аспект, як складова. Це в свою чергу, визначає важливість не лише індивідуальної розробки презентації власних проєктів а й, що, значною мірою, допоможе дітям розвинути навички комунікації, командної роботи.

Існують різні погляди на те чи варто виокремлювати граматичну складову в окремий аспект, чи це лише частина комплексної структури, але важливе інше – граматика є необхідною частиною загального підходу до комунікативної структури, адже не дивлячись на те що можна порозумітися й інтуїтивно, випускаючи з поля зору певні неточності в мовленні, важливо все одно будувати граматично правильну вимову дітей. Коли триває усний захист презентації, наприклад, важливо звертати увагу дитини на помилки в плані вимови, побудови речень, загальної зв'язності, проводити рефлексію й давати фідбек учню з обов'язковим повтором виконання не закріпленого матеріалу шляхом повторного виконання проєкту. Існують різні погляди на те чи варто виокремлювати граматичну складову в окремий аспект, чи це лише частина комплексної структури, але важливе інше – граматика є необхідною частиною загального підходу до комунікативної структури, адже не дивлячись на те що можна порозумітися й інтуїтивно, випускаючи з поля зору певні неточності

в мовленні, важливо все одно будувати граматично правильну вимову дітей. Коли триває усний захист презентації, наприклад, важливо звертати увагу дитини на помилки в плані вимови, побудови речень, загальної зв'язності, проводити рефлексію й давати фідбек учню з обов'язковим повтором виконання не закріпленого матеріалу шляхом повторного виконання проєкту.

A. Musoeva наголошує, що «сам процес формування в учнів навичок комунікації включає свідому орієнтацію на позицію інших людей як партнерів у спілкуванні, вміння слухати та вести діалог відповідно до комунікативних стратегій і тактик, брати участь у колективному обговоренні проблем та спільному прийнятті рішень» [6, с. 1].

Конструктивні відгуки – важливий компонент методики викладання англійської, який з легкістю можна адаптувати під проєктну діяльність роблячи навчання не лише цікавим та сучасним, а й інтерактивним.

Згідно Міністерству освіти та науки України, «мета компетентнісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування учнів 5–9 класів полягає у спрямуванні навчального процесу на формування в учнів здатності цілісно поєднувати здобуті знання, сформовані уміння і навички, набутий навчальний досвід, світоглядні цінності, ставлення та переконання з активною творчою самостійною науково-дослідницькою діяльністю в межах окреслених навчальною програмою орієнтирів» [7]. Проєктна діяльність як засіб покращення комунікативної компетентності учнів середньої школи є новаторським (якщо брати сучасну інтерпретацію методичних аспектів застосування / впровадження) інструментом залучення учнів в захопливий процес вивчення англійської мови. «Навчальний процес побудовано на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, мультилінгвальному та полікультурному світовому соціумі» [ibid.].

Важливо усвідомлювати що саме зацікавлена дитина матиме змогу максимально відкритися в комунікативному плані, і саме

тут на допомогу приходить діяльність, пов'язана з проєктами. В наш час недостатньо просто бути ретранслятором матеріалу з підручника (цього ніколи не було достатньо, просто лише зараз ми починаємо це усвідомлювати, та поступово відходити на користь підходів орієнтованих на практичний результат, що і стане в нагоді в подальшому житті учня, і зможе бути поданим в цікавій, творчій формі.

Проєктна діяльність є сучасним інструментом розвитку комунікативної компетентності на базі захисту творчих презентації, показу різних театралізованих сцен (що теж є адаптованою формою проєкту) які можна підлаштувати під будь-яку цікаву тематику, матеріал в підручнику, чи навіть свято (Новий Рік, наприклад).

**Висновки та перспективи.** Важливо наголосити на тому, що комунікативна компетентність є однією з найбільш значущих, адже саме завдяки їй учні матимуть здатність ефективно взаємодіяти не лише один з одним, а й з носіями, в різних ситуаціях (тут і стає в нагоді варіативність тематики проєктної діяльності).

За формування цієї компетентності відповідають як лінгвістичні чинники (знання граматики, яку необхідно якісно пояснити, від списку слів та фраз які варто або можна використовувати в конкретних ситуація до засвоєння важких граматичних конструкцій, часів тощо), так і соціокультурні, психологічні, індивідуальні (діти можуть бути на різному рівні володіння англійською мовою навіть в межах одного класу, однієї групи. Усі ці чинники варто якісно та комплексно пропрацьовувати, адаптувати проєктну діяльність саме під можливості конкретного учня.

Для розвитку комунікативної компетентності шляхом імплементації проєктної діяльності варто впроваджувати й методичні стратегії, розробляти форми організації навчального процесу, методи оцінювання, шляхи покращення й збільшення рівня взаємодії учнівського колективу задля ще більшого рівня комунікації. Важливо поєднувати теоретичні засади й структуру з практичним застосуванням, комбінуючи обидва аспекти в межах уроку задля не лише продуктивного, а й цікавого, творчого процесу навчання та максимального залучення кожного учня що, в свою чергу, підвищить продуктивність засвоєння навіть складних тем.

Мотивація учнів підвищиться значуще саме за рахунок

новаторського, творчого, нестандартного, сучасного підходу у процесі впровадження проєктної діяльності, що має на меті змінити в кращу сторону процес поліпшення комунікативних навичок учнів.

Проєктна діяльність це ключ до розвитку комунікативної компетентності за рахунок комплексного підходу, що поєднує і мовну практику, і знання соціокультурні, і, звісно ж, навички роботи в колективі.

Важливим є поєднання проєктної діяльності з сучасними інтерактивними платформами, а також, з фідбеком, що досягається застосуванням Google Forms.

Проєктна діяльність є вирішальним компонентом становлення компетентнісного навчання як вирішальної структури, що стане запорукою не лише успішного засвоєння учнями матеріалу шкільної програми, наприклад певних складних граматичних тем, поданих у вигляді творчого завдання, а й, в першу чергу, становлення учня як особистості, здатної критично аналізувати матеріал (що дуже актуально у вирі сьогоденної метушні, де потік інформації радше схожий на хаос, де необхідно мати змогу грамотно все порівняти, зпівставити), мати змогу автономно ухвалювати рішення, відстоювати свою думку об'єктивною аргументацією, що й є базовими засадами НУШ, тому очевидним стає той факт, що проєктна діяльність є максимально актуальною, окрім того що є надзвичайно високоякісним методом що забезпечує розвиток творчого мислення індивіда. Його застосування забезпечує активне залучення учнів до навчального процесу, сприяє розвитку самостійності, творчого мислення, навичок співпраці та відповідальності за результати власної діяльності.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лазаренко Т. Розвиток комунікаційних компетентностей студентів університету із використанням проєктного методу. *Електронний архів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця*. 2025. URL:
https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35911/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8_1_%D0%9B%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.

pdf (дата звернення: 02.10.2025).
2. Кушнір В. Комунікативна компетентність вихователя у співпраці з батьками: теоретичний аспект. *Збірник наукових праць Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Вип. 2(4). 2020. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_school/2020/2/11.pdf (дата звернення: 04.11.2025).
3. Карпенко Г. Підвищення іншомовної комунікативної компетентності школярів в умовах війни. *Серія Германістика та міжкультурна комунікація*. 2023. URL: https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/f84bc720-ba1a-4061-a8e9-372d8492a7d9/content. *Серія Германістика та міжкультурна комунікація*. 2023. (дата звернення: 16.10.2025).
4. Бойко І. Комунікативна компетентність в контексті сучасних освітніх стандартів та наукових досліджень. *Гуманізація навчально-виховного процесу.* 2024. URL: http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/320159/310747 (дата звернення: 05.11.2025).
5. Hymes D. On Communicative Competence. *Sociolinguistics / ed. by J. B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth: Penguin, 1972.* P. 269–293. URL: https://wwwhomes.uni-bielefeld.dehttps://wwwhomes.uni-bielefeld.de//sgramley/Hymes-2.pdf (дата звернення: 08.11.2025).
6. Musoeva A. Development of Communicative Competence in English. *Best Publication*. URL: https://bestpublication.org/index.php/jaj/article/view/6543/6870 (дата звернення: 12.11.2025).
7. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / І. Зимомря. *Офіційний вебсайт Міністерства освіти і науки України*. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Zymomrya.ta.in.14.07.pdf (дата звернення: 06.11.2025).

**REFERENCES.**

1. Lazarenko T. Rozvytok komunikatsiinykh kompetentnostei studentiv universytetu iz vykorystanniam proiektnoho metodu. Elektronnyi arkhiv Kharkivskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu imeni Semena Kuznetsia. 2025. URL: https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/35911/1/%D0%A2%D0%B5%D

0%B7%D0%B8_1_%D0%9B%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf (accessed: 02.10.2025).
2. Kushnir V. Komunikatyvna kompetentnist vykhovatelia u spivpratsi z batkamy: teoretychnyi aspekt. Zbirnyk naukovykh prats Psykholoho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_school/2020/2/11.pdf (accessed: 04.11.2025).
3. Karpenko H. Pidvyshchennia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti shkoliariv v umovakh viiny. Seriia Hermanistyka ta mizhkulturna komunikatsiia. 2023. URL: https://ekhsuir.kspu.edu/server/api/core/bitstreams/f84bc720-ba1a-4061-a8e9-372d8492a7d9/content (accessed: 16.10.2025).
4. Boiko I. Komunikatyvna kompetentnist v konteksti suchasnykh osvitnikh standartiv ta naukovykh doslidzhen. Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu. 2024. URL: http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/320159/310747 (accessed: 05.11.2025).
5. Hymes D. On Communicative Competence. *Sociolinguistics / ed. by J. B. Pride, J. Holmes. Harmondsworth: Penguin, 1972.* P. 269–293. URL: https://wwwhomes.uni-bielefeld.dehttps://wwwhomes.uni-bielefeld.de//sgramley/Hymes-2.pdf (accessed: 08.11.2025).
6. Musoeva A. Development of Communicative Competence in English. *Best Publication*. URL: https://bestpublication.org/index.php/jaj/article/view/6543/6870 (accessed: 12.11.2025).
7. Modelna navchalna prohrama «Inozemna mova. 5-9 klasy» dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity / I. Zymomria. Ofitsiinyi vebsait Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Zymomrya.ta.in.14.07.pdf (accessed: 06.11.2025).